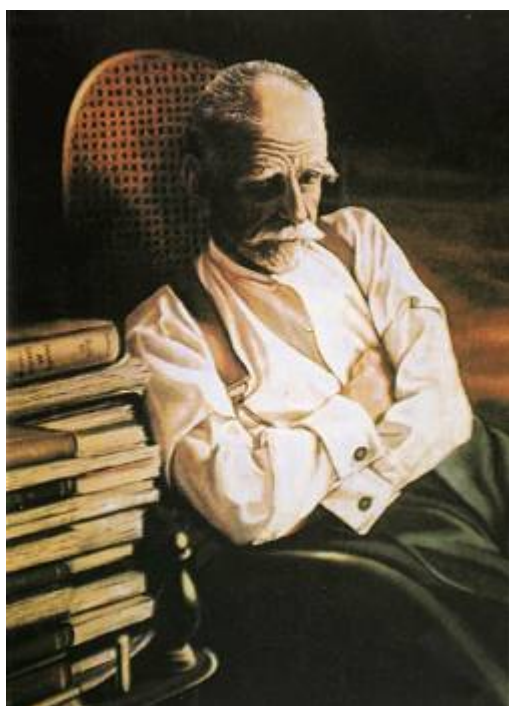
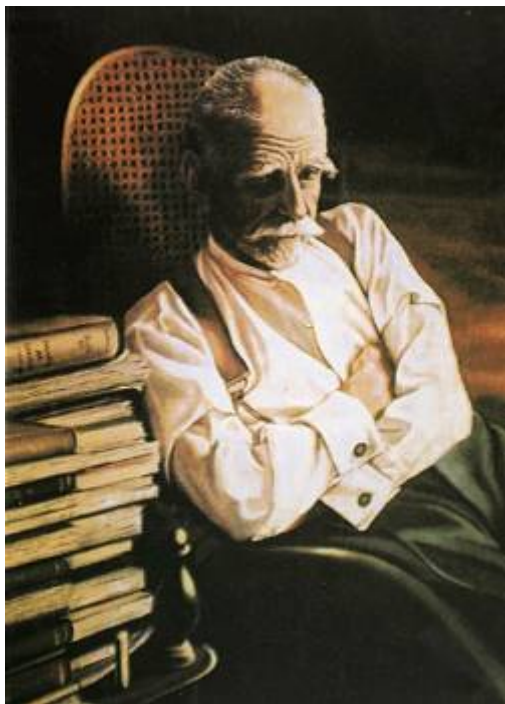

8 Νοεμβρίου 2016

Η λάμπα του Παλαμά

/ [Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός](#)

Στρατής Μυριβήλης

Μια φορά κι έναν καιρό, σαν χτες ήταν αυτό, μέσα στην καρδιά τούτης της πολιτείας στέκονταν ένα σπίτι χωρίς θόρυβους, όπως στέκεται μian εκκλησιά. Του Παλαμά το σπίτι ήταν. Εκεί στην αρχή της οδού Ασκληπιού.

Μόλις το αττικό μούχρωμα τυλιγόταν γύρω στο ουρανόζωστο κείνο κυπαρίσσι, που αργοσαλεύει εκεί ψηλά, πίσω από τις γρίλλιες ενός στενού παραθυριού άναβε ένα κοκκινωπό φωσάκι. Είμασταν τότε πολύ νέοι, ζούσαμε στη Νεάπολι στα σοβαντισμένα φοιτητικά δωμάτια. Περνούσαμε τα χρόνια με τη γλωσσική επανάσταση, μπλέκοντας ρομαντικούς έρωτες με την κόρη της νοικοκυράς και ξερομασώντας κουλούρια και στίχους γύρω στο πανεπιστήμιο. Περνούσαμε λοιπόν και την οδό Ασκληπιού, δείχναμε πάνου κατά το ψηλό παραθυράκι, με ευλάβεια, και ξέραμε πως τούτη την ώρα που κατακαθίζει το βραδάκι πάνου στις στέγες και πάνου στα κιονόκρανα της Αθήνας, εκεί μέσα είναι αναμένη η λάμπα του Παλαμά. Αναμένη μπροστά στην πνευματική μορφή της Αθήνας, όπως ένα καντήλι μπροστά στο ήμερο κόνισμα της Παναγίας. Ήταν ένα φωσάκι που έκαιγε ήσυχα μέσα στη νυχτωμένη και ξάστερη πολιτεία. Μας παρηγορούσε κι ήταν η άγρυπνη καρδιά της Αθήνας που χτυπούσε εκεί πάνου.

Όσοι πέρασαν από κείνο το σπίτι, δεν γίνεται να ξεχάσουν το γραφείο του ποιητή, ταργαστήρι του Γύφτου.

«Το κελλί μου», έτσι τόλεγε ο μεγάλος κοσμοκαλόγερος της ασάλευτης ζωής, που διάβαινε εμπνευσμένος, δοξασμένος και απόμερος, μέσα στην πολιτεία και στη μοναξιά του. Ένα μέτριο, παλιό δωμάτιο, που τα σανίδια του είχαν πάρει το χρώμα του βιολιού. Ξεχείλιζε από τα βιβλία και χαρτιά. Βγαίνουν από παντού και κατακυριεύαν το στενάχωρο καμαράκι. Ξεχύνονταν από τα ράφια, στοιβάζονταν ως το ταβάνι, πρόβελναν από τα συρτάρια, σκάλωναν στα τραπεζάκια, στριμόχνονταν στα κουφώματα των κλειστών παραθυριών. Και πάνου στο γραφείο ήταν πάλι άλλα βιβλία κι άλλα περιοδικά, σωρός και πίσω από όλα αυτά τα χαρτιά έβγαине ο Παλαμάς να μας δεχτή, όπως ένας πολεμιστής βγαίνει πίσω απ' το μετερίζι που κάθεσαι και φυλάει ταμπουρωμένος.

Ήταν πάντα του ο τύπος του πνευματικού ανθρώπου, έτσι όπως τον φαντάζεται ένας νέος. Λεπτοκαμωμένος, λιγνός, με φίνα χαρακτηριστικά, με ανήσυχα χέρια πολύ χλωμά, δουλεμένα θαρρείς στο μαστιχοκέρι. Μα μέσα σε όλα και πάνου απ' όλα κείνα τα μοναδικά μάτια, του Παλαμά τα μάτια. Φώλιαζαν κάτου από φρύδια μεγάλα σα φτερούγες. Από κει από κάτου σε κοίταζαν μαύρα, φεγγερά από στόχαση και τρυφερή εγκαρδιότητα.

Περνούσαν τα χρόνια, τα παιδιά γινόμασταν άνδρες, οι συντροφίες μας οι φοιτητικές σκόρπιζαν, οι πόλεμοι κι η βιοπάλη μας έπαιρναν, μας έφερναν σήμερα 'δω αύριο 'κει. Όμως ποτέ δε λείψαμε να περνάμε τρεις τέσσερις φορές το χρόνο από το κελλί, να φυλήσουμε το χέρι του ποιητή και πνευματικού εθνάρχη. Του Παλαμά το χέρι το κερένιο, το αγαπημένο και δειλό, αυτό που σφυροκοπούσε μέρα και νύχτα σπαθιά κι αλέτρια για την Ελλάδα, και ιδανικά για μας τους νέους, που ορμούσαμε να δώσουμε τη μιλιά του και τη λευτεριά του στο γένος.

Σ' αυτό το αναμεταξύ τα κορακόφτερα φρύδια άσπριζαν σιγά σιγά μέσα στο

μισόφωτο, και στο τέλος βρήκαμε τα μαύρα μάτια του Παλαμά να φωλιάζουν κάτω από τις φτερούγες των φρυδιών του σαν κάτω από τις φτερούγες άσπρων περιστεριών. Όμως τα μάτια εκείνα ήταν πάντα γεμάτα από αγάπη και μεγάλα όνειρα. Και τώρα που άρχιζαν τα πρώτα χιόνια να ψιχαλίζουν στα δικά μας μαλλιά, ο Παλαμάς μας δεχότανε στο κελλί του με την ίδια αγάπη, και μας έδινε, πάντα με την ίδια ντροπαλοσύνη το χέρι ν' ακουμπήσουμε πάνω του τη λατρεία μας, και πάντα σηκωνότανε πίσω απ' το γραφείο του έτσι λεπτός, μικροκαμωμένος και διάφανος. Ήτανε μια λαμπάδα από αγνό μελισσοκέρι που έλιωνε σιγά σιγά και κατελιώταν από την άσβεστη φωτιά της ποίησης. Αυτή η φλόγα έκαιγε αδιάκοπα μέσα στα μάτια του, κάτω από τη στάχτη των φρυδιών. Έλαμπε και ξαφνικά αποτραβιόνταν, όπως κάνει το απόφεγγο από το πυροφάνι μέσα στα σκοτεινά νερά. Μέσα σε κείνο το κελλί γράφτηκε όλο το έργο του ποιητή, σαράντα χρόνια αράδα, χρόνο στο χρόνο, μήνα στο μήνα, μέρα στη μέρα. Έξω από του Ξενόπουλου το κελλί δεν ξέρω άλλο πνευματικό αργαστήριο στην Αθήνα, τόσο αγιασμένο από την ακοίμητη δουλειά ενός συγγραφέα. Και πάνω σ' αυτό το πελώριο έργο, έφεγγε όλα αυτά τα χρόνια κείνη η λάμπα, της Αθήνας τ' αγιοκάντηλο.

Ήτανε μια φτωχική λάμπα του πετρελαίου κι είδε, ένα - ένα, όλους τους παλαμικούς στίχους να γεννιούνται μέσα στον φτερωτό περίγυρό της.

Δεν το σώσαμε να γλιτώσουμε κείνο το σπίτι, κείνο το κελλί, κείνο τα' αργαστήριο, κείνο το γραφείο, ίσως ούτε κείνη τη λάμπα. Να τα σώσουμε και να τα κρατήσουμε για την Ελλάδα την παντοτινή, μαζί με την καρέκλα του Παλαμά, μαζί με το καλαμάρι του και με τα μπουκωμένα ράφια του. Όμως ένα έθνος που όλη η ιστορία του, η ζωή του όλη κι η δόξα του στάθηκαν μόνο και μοναχά πνευματική υπόθεση, πρέπει να καταλαβαίνει και να σώζει τ' ακριβά του και τα κειμήλιά του, θέλεις πρόσωπα είναι, θέλεις πράγματα άψυχα όσο είναι καιρός.

Την πρώτη φορά που πήγα να δω τον Παλαμά στο καινούργιο σπίτι που αναγκάστηκε να κουβαλήσει, εκεί στην Πλάκα, τονε βρήκα μέσα σε ένα περιβάλλον άγνωστο και αλλότριο. Όλα γύρω του ήτανε γυαλιστερά, ανάπνεαν τον αέρα του μοντέρνου, του καινούργιου και του περίκομψου. Τίποτα δεν απόμεινε από το κελλί, ούτε η λάμπα του πετρελαίου. Πάνω στο νέο γραφείο άναβε μια ηλεκτρική λάμπα με γλυκόχρωμο αμπαζούρ. Όλα αυτά ήταν ωραία, μορφοσιγυρισμένα και άνετα. Όμως δε βάσταξα μα μην του πω τη λύπη μου, που δεν έβλεπα κείνη την αγαπημένη λάμπα, που φώτισε την Ελλάδα ολάκερη και φαινόταν η φέξη της κι απ' την Αμερική κι απ' την άκρη του κόσμου.

Ίσως να πικραινόμουναι και με κείνα τα σγουρά φοιτητικά κεφάλια πούβλεπα με τη φαντασία μου κάτω από την κοκκινωπή φέξη της. Ο Παλαμάς κατάλαβε το παράπονό μου.

Τα μάτια του με κοίταξαν στοργικά κάτω από τις χιονισμένες τους φτερούγες. Κατόπι χωρίς να μου απαντήσει, μου λέει.

- Θυμούμαι λοιπόν την πρώτη μας λάμπα στο σπίτι. Την πρώτη λάμπα της ζωής μου! Σπουδαίο γεγονός και σταθμός. Είμασταν παιδιά, την έφερε λοιπόν ο πατέρας, και μονάχος του τη γιόμισε, μονάχος του την άναψε, μονάχος του έβαλε το λαμπογυάλι κι ανέβασε το φως στη φυτιλήθρα. Βλέπεις, αυτός μονάχα ήξερε το μηχανισμό της. Σαν άναψε κι έφεξε μας κύτταξε ένα γύρω θριαμβευτικά και χαμογέλασε με ικανοποίηση, που όλοι μας κάναμε «ααα!». Είχανε μαζευτεί στο σπίτι και γειτόνοι και συγγενείς να δούνε το θάμα. Σβήσαμε λοιπόν τους λύχνους και βλέπαμε τα πρόσωπα, εκστατικά μέσα στο φως της.. Ακόμα θυμάμαι πόσο άσπρο και πόσο άφθονο μου φάνηκε το φως της πρώτης μας λάμπας!

Και γω κύτταζα τ' ωραίο μπρούτζινο πολύφωτο στο ταβάνι, κύτταζα και την κομψή λάμπα του γραφείου του, κύτταζα και το χέρι του ποιητή, το σεβαστό κι άγιο χέρι του Γύφτου, που ήταν άρρωστο πια, και σερότανε στο γόνατό του σαν τσακισμένη φτερούγα αητού, που κρέμασε. Αυτό το χέρι λοιπόν δεν μπορούσε πια ν' αραδιάσει τους στίχους του κάτω από τόσο φως...

«Σβυσμένες όλες οι φωτιές οι πλάστρες μες στη χώρα!».

Στρατής Μυριβήλης

(Νέα Εστία, τ. 329 σ. 1042)

Πηγή: synodoiporia.gr